

Józef Kwapiszewski

Katedra Filozofii AP Słupsk

WSPÓŁCZESNE SUBKULTURY MŁODZIEŻOWE I ICH ROLA W KULTURZE

Zjawisko subkultur młodzieżowych, zwanych także podkulturami młodzieżowymi lub alternatywnymi stylami życia, od wielu lat budzi zainteresowanie nastolatków, przedstawicieli mediów, a także pedagogów chcących wpłynąć na proces wychowania młodych ludzi. Subkultury skupiają nastolatków z różnych środowisk. Powstanie ich wiąże się często z wieloma czynnikami oddziałującymi pozytywnie i negatywnie. Stanowią swoistą konkurencję dla działalności edukacyjnej, realizowanej przez instytucje wychowawcze. W skrajnych przejawach przyjmują one rolę wychowującą w tym sensie, iż stanowią formę ogólnospołeczną. Uczestnictwo w subkulturach stanowi istotny wkład młodzieży w reformowanie życia społecznego poprzez propagowanie pacyfizmu, ekologizmu, nowych koncepcji religijnych i filozoficznych, nowych prądów w sztuce młodzieżowej, muzyce, modzie i obyczajowości.

Subkultury, stanowiąc swoistą konkurencję dla działalności edukacyjnej w skrajnych przejawach przyjmują rolę wychowującą w tym sensie, iż stanowią formę komunikacji kulturowej uniemożliwiającą wrastanie w kulturę ogólnospołeczną.

Dzieje subkultur młodzieżowych w Polsce odzwierciedlają nie tylko istotne problemy kultury młodzieżowej, ale również znajdują swój pośredni i bezpośredni wyraz w tematyce filozoficznej, socjologicznej, psychologicznej, historycznej, społeczno-politycznej, a także w tworzonych przez pedagogów teoriach wychowania i nauczania. W wielu subkulturach powszechne są narkotyki, alkohol i palenie tytoniu, a niektóre z nich, jak np. sataniści czy szalikowcy stanowią środowisko kryminogenne. Młodzi ludzie dążą do uczestniczenia w życiu społecznym i zajęcia znaczącej pozycji. Niepowodzenia wywołują u nich poczucie alienacji i skłaniają do szukania kontaktu z grupami, które znajdują się na

marginiesie struktury społecznej, często negujących całą rzeczywistość społeczną.

Literatura pedagogiczna dotycząca alternatywnych stylów życia młodzieży i różnych jej aspektów jest bogata, choć od niedawna stały się one przedmiotem badań na gruncie polskim. Styl życia określany mianem „alternatywy” stał się wielkim, do dziś trwającym eksperymentem, powstało bardzo wiele prac – i to zarówno książek, jak i dyskusyjnych rozpraw czy artykułów – dotyczących form życia młodzieży.

Liczne są publikacje pedagogiczne omawiające różne postacie zachowania się młodego człowieka, wywołujące niezadowolenie i protest dorosłych. Nie mniej często spotykamy się w literaturze przedmiotu z próbą analizy interesującego nas problemu.

Wybór alternatywnych form życia przez młodzież i tworzona przez to swoista alternatywna filozofia życia, odbierane są w oczach społeczeństwa jako zagrożenie dla ładu i porządku publicznego uznawanego za słuszny i stosowny, dlatego ujmuje się te formy w kategoriach trudności wychowawczych. Pedagodzy, psychologzy i socjologzy usiłują znaleźć przyczyny uciekania się młodego człowieka do alternatywnych form życia i próbują określić czy zjawisko to należy traktować w kategoriach zjawisk patologicznych, czy też jako naturalną reakcję na rzeczywistość w określonym okresie rozwojowym danego społeczeństwa¹.

W wypowiedziach specjalistów, którzy przeprowadzili badania interesującego problemu, znajdzie się wiele wyraźnie zaznaczonych sposobów ujęcia zagadnienia alternatywnych stylów życia młodzieży.

Należy wspomnieć o badaniach nad zagadnieniem grup młodzieżowych, jakie przeprowadziła Aldona Jawłowska i opublikowała w *Drogach kontrkultury*. W pracy tej został naświetlony bunt młodzieży; stanowi ona próbę ogarnięcia i zrozumienia całości napięć społecznych i konfliktów wywołanych lub ujawnionych przez młode pokolenie. Autorka rozważa tu problem kontestacji młodzieży, czyli odmowy uczestnictwa w zastanej rzeczywistości oraz charakteryzuje wybrane subkultury².

Omawiając style życia młodzieży, należy wspomnieć książkę Marka Jędrzejewskiego *Młodzież a subkultury*, która stanowi cenną lekturę. Autor podjął próbę analizy buntu młodzieży w szerokim kontekście uwarunkowań zarówno socjologicznych, jak i psychologicznych. Uchwycił zasadnicze podobieństwa i różnice występujące między po-

¹ Por. W. Poznańska, *Alternatywny styl życia a proces samorealizacji u młodzieży*. W: *Wybrane problemy edukacji i wychowania dorosłych w okresie przekształceń ustrojowych*, red. T. Aleksander, Kraków 1996, s. 57.

² Por. A. Jawłowska, *Drogi kontrkultury*, Warszawa 1975, s. 5-15.

szczególnymi uczestnikami nieformalnego życia. Przedstawił ilustrację subkultur najczęściej występujących w naszym społeczeństwie, ich genezę historyczną, przyczyny społeczne, stosunek do aktualnej mody czy muzyki³. Autor stara się dowieść, że kontestacyjny styl młodzieży ściśle wiąże się z ich sferą świadomości, ze zrozumieniem swych szans we wciąż zmieniającej się rzeczywistości⁴.

Kolejną ważną pozycję stanowi książka *Subkultury młodzieżowe. Aspekty psychologiczne* Przemysława Piotrowskiego, gdzie przedmiotem rozważań są subkultury młodzieżowe oraz psychologiczne podłoże ich funkcjonowania. Autor charakteryzuje najważniejsze subkultury młodzieżowe w Polsce, przybliża również cechy dorastania młodego człowieka⁵.

Nie sposób wymienić wszystkich autorów, którzy swoimi badaniami przybliżyli to ważne zjawisko, które towarzyszy ludzkości od wieków. Bowiem młody człowiek zawsze szuka alternatywy dla siebie. Charakterystyczną cechą młodości jest głęboki kryzys tożsamości, któremu towarzyszy pragnienie „bycia tym wszystkim, czego społeczeństwo nie chce, czego ono życzy sobie unikać, [...] młodzi ludzie chcą być tym wszystkim, czego im się kulturowo odradza”⁶.

Celem mojego artykułu jest przedstawienie problemów związanych z współczesnymi subkulturami młodzieżowymi oraz zagrożeń, jakie niosą z wychowawczego punktu widzenia⁷.

Czym są subkultury młodzieżowe?

Pojęcie subkultura jest rozmaicie rozumiane w literaturze. Jak trudno jest zdefiniować to zjawisko świadczy fakt, że nawet autorzy książek o subkulturach rzadko decydują się na zdefiniowanie tego terminu? Najczęściej przyjmuje się, że subkultury odznaczają się odrębnością od dominującej kultury społeczeństwa w zakresie pewnych wartości i norm. Jeżeli wartości i normy danej podkultury są sprzeczne z tymi,

³ Por. M. Jędrzejewski, *Młodzi a subkultury*, Warszawa 1999, s. 9-22.

⁴ Por. tamże, s. 241.

⁵ Por. P. Piotrowski, *Subkultury młodzieżowe. Aspekty psychologiczne*, Warszawa 2003, s. 7.

⁶ L. Witkowski, *Rozwój i tożsamość w cyklu życia. Studium koncepcji Erika H. Eriksona*, Toruń 2000, s. 59.

⁷ Por. też J. Kwapiszewski, *Religie a sekty. Rozważania teoretyczne*, „Słupskie Studia Filozoficzne” 2005, nr 5, s. 161-195.

które charakteryzują daną kulturę dominującą, można mówić o subkulturach dewiacyjnych⁸. Inną definicję podaje Mirosław Pęczak, według którego subkultura to względnie spójna grupa społeczna pozostająca na marginesie danego systemu tendencji życia społecznego, wyrażająca swoją odrębność poprzez zanegowanie lub podważanie utrwalonych i powszechnie akceptowanych wzorów kultury⁹. Opisowo definiuje subkulturę Ryszard Dyoniziak, który uważa, że subkultura powstaje wtedy, gdy wiele jednostek ma podobne problemy i gdy na gruncie wspólnych zainteresowań i dążeń powstają dość trwałe więzi między rówieśnikami, którzy tworzą im tylko odpowiadające i ich tylko obowiązujące normy, wartości i wzory, pewna całość tych norm, wartości i wzorów stanowi podkulturę określonej zbiorowości¹⁰. Do głównych cech subkultur młodzieżowych zalicza się:

- założenia ideologiczne,
- obyczajowość,
- kreowany wizerunek,
- aktywność twórczą.

Subkultura w ujęciu opisowym określa wyodrębniony według jakiegoś kryterium segment życia społecznego i jego kulturę¹¹.

Aby móc używać terminu subkultura, należy wyróżnić wchodzące w jej skład elementy. Po pierwsze, jest to względnie spójna grupa społeczna, w której wytwarzają się dość trwałe więzi między członkami¹². Po drugie, subkultura to grupa wyrażająca swoją odrębność poprzez zanegowanie całego systemu kulturowego lub niektórych jego elementów albo też poprzez propozycje kultury alternatywnej, które sytuują się równoległe do kultury dominującej¹³.

W działalności subkultur punków, hipisów, skinheadów możemy odnaleźć wszystkie te cechy. Może się zdarzyć, że daną grupę tworzy młodzież, która jest zafascynowana np. pewnym rodzajem muzyki (metalowcy), sportu (skejci) lub umiejętnościami informatycznymi (hakerzy). W tych przypadkach głównym elementem grupowej tożsamości jest stosunek do obiektu kultu¹⁴, a pozostałe przejawy funkcjo-

⁸ P. Piotrowski, *Subkultury młodzieżowe...*, s. 15.

⁹ M. Pęczak, *Mały słownik subkultur młodzieżowych*, Warszawa 1992, s. 4.

¹⁰ R. Dyoniziak, *Młodzieżowa podkultura*, Warszawa 1965, s. 11.

¹¹ M. Filipiak, *Od subkultury do kultury alternatywnej*, Lublin 1999, s. 13.

¹² E. Bilecki, *Determinanty funkcjonowania podkultur przestępczych, a proces resocjalizacji*, Bydgoszcz 1980, s. 9.

¹³ A. Jawłowska, *Kontestacja i jej tło społeczno-kulturowe*, Warszawa 1974, s. 10.

¹⁴ P. Piotrowski, *Subkultury młodzieżowe...*, s. 10.

nowania subkultury (np. symbolika, ideologia, obyczaje) powstają jako efekt uboczny lub nawet nie występuje wcale. W nieformalnych grupach młodzieżowych członkowie różnią się od siebie stopniem zaangażowania w subkulturową działalność. Wśród uczestników należy wyróżnić przywódców i ideologów, którzy nadają kształt aktywności grupy oraz szeregowych członków ruchu, wprowadzających w życie idee liderów. Jest także grono sympatyków identyfikujących się z ogólnym przesłaniem lub wybranymi przejawami działalności subkultury. Badacze zajmujący się zjawiskami kultury młodzieżowej wskazują na jej dynamiczny charakter oraz rozwój, w którym można wyróżnić trzy fazy. Pierwsza to okres subkultury młodzieżowej¹⁵. Ten początkowy etap charakteryzuje chęć odróżnienia się grup młodzieżowych od reszty społeczeństwa. Subkulturowa inność jest podkreślana głównie przez zewnętrzne atrybuty – ubiór, styl spędzania wolnego czasu, język itp.¹⁶ Wzory zachowania tego rodzaju grup mieszczą się w ramach powszechnie obowiązującego porządku społecznego. Kolejny etap to okres kontrkultury. Młodzież uświadamia sobie wtedy swoją odrębność pokoleniową i kulturową¹⁷. Protest przeciwko zasadom funkcjonowania oraz wartościom, tworzącym fundament społeczeństw zachodniego kręgu kulturowego, doprowadził do powstania tzw. światopoglądu kontestacyjnego. Jego główne elementy, to zakwestionowanie świata rządzonego przez wartości materialne, nastawionego na efektywność i zysk¹⁸. W ruchu tym ujawniły się silne tendencje do zakwestionowania zmian całej uwarunkowanej historycznie sytuacji współczesnych ludzi, w jej wymiarach ekonomicznych, społecznych i kulturowych. Kontestacja jest odmową uczestnictwa w zastanej rzeczywistości społecznej. Jest ona zjawiskiem uniwersalnym, skierowanym na zmianę kultury oraz wyrażającym protest przeciw istniejącym normom i wartościom¹⁹. Kontestacja traktowana jest jako proces społeczny, obejmuje m.in. zjawiska: deinstytucjonalizacji kultury, dealiacji jednostek i grup, indywidualizacji potrzeb i sposobów ich zaspokajania, humanizacji stosunków międzyludzkich²⁰.

---

¹⁵ Tamże, s. 10.

¹⁶ Tamże, s. 11.

¹⁷ Tamże.

¹⁸ Tamże.

¹⁹ S. Kawula, *Współczesne podkultury młodzieżowe: kontestacja czy przestępczość*, „Wychowanie na co Dzień” 2000, nr 7-8.

²⁰ T. Pałeczny, *Kontestacja. Formy buntu we współczesnym społeczeństwie*, „Kultura i Społeczeństwo” 1993, nr 3.

Według młodzieżowych kontestatorów świat powinien być mniej uprzemysłowiony i zurbanizowany, bardziej zdecentralizowany, dający jednostce możliwość współuczestniczenia²¹. Cechą charakterystyczną jest też zwracanie uwagi na rolę zaspokajania potrzeb duchowych, zwłaszcza potrzeby samorealizacji. Trzecia faza, najbardziej dojrzała, to ta, w której totalna negacja zastanego świata dorosłych jest powoli zastępowana przez próby kreowania wzorców i zachowań pozytywnych²². Społeczności alternatywne są nastawione raczej na twórczą aktywność na obrzeżach głównego nurtu kulturowego niż na atakowanie starego systemu. Formy działań alternatywnych to np. redagowanie niezależnych wydawnictw, organizowanie happeningów, angażowanie się w programy na rzecz rozwoju duchowego oraz przynależność do ruchów ekologicznych lub walczących o prawa mniejszości.

Początki działalności subkultur

W Europie pierwsze znaki zbliżającej się rewolucji młodych przeciwko kulturze pojawiły się już pod koniec lat pięćdziesiątych. W latach 1968-1969 kontrkultura rozwijała się już gwałtownie w większości krajów europejskich, osiągając apogeum w roku 1968²³. Krajem, w którym subkultura pojawiły się w całej różnorodności, była Anglia i jej stolica – Londyn. W latach sześćdziesiątych rozwinął się w Londynie liczny *underground*, obejmujący przeróżne formy kontestacji młodzieżowej i całe spektrum grup subkulturowych, które w innych kulturach, w innych krajach, rozwinęły się znacznie później²⁴.

Fakt, że masowe bunty młodzieżowe w latach sześćdziesiątych pojawiły się w Stanach Zjednoczonych i Europie Zachodniej nie był przypadkowy. Nie oznacza to jednak, że subkultura młodzieżowa i związane z nimi ruchy kontestacyjne są wytworem jedynie społeczeństw demokratycznych, znajdujących się na względnie wysokim poziomie zamożności. Na potwierdzenie tych spostrzeżeń można przytoczyć fakt, że subkultura młodzieżowa pojawiły się również w krajach socjalistycznych, w których nie było ani demokracji, ani zamożności. Tyle, że miały one tutaj charakter walki politycznej o zmianę stosunków politycznych

---

²¹ A. Wyka, *Alternatywny światopogląd i praktyka społeczna*. W: *Spontaniczna kultura młodzieżowa*, red. J. Wertenstein-Zuławski i M. Pęczak, Wrocław 1991, s. 23.

²² P. Piotrowski, *Subkultury młodzieżowe...*, s. 11.

²³ M. Filipiak, *Od subkultury do kultury alternatywnej...*, s. 50.

²⁴ Tamże, s. 50.

i społecznych, a nie charakter kontestacji prowadzonej w imię określonych wartości kulturowych²⁵.

Lata pięćdziesiąte można uznać za czas powstania subkultur w Polsce. Muzyka, strój i głoszone przez młodzież hasła były instrumentem używanym w celu zwrócenia na siebie uwagi dorosłych. Uczestnictwo w grupach nieformalnych tłumaczono modą, zarzucając młodzieży bezrefleksyjną asymilację wzorów zachodnich i proste naśladownictwo. Działania grup o charakterze subkulturowym definiowano w naszym kraju politycznie: jako wyraz odrzucenia przez młodzież partyjnej ideologii i kontroli lub jako efekt kryzysu i degradacji kultury w państwie komunistycznym. Do roku 1980 kultura młodzieżowa traktowana była przez władzę jako obce, niepasujące do ówczesnych realiów życia zjawisko. Spontaniczna ekspansja subkultur młodzieżowych mocno kłóciła się z wizją państwa, w którym każda strefa życia społecznego musiała być kontrolowana odgórnie²⁶. W latach 80. doszły do głosu inne tendencje: chodziło w nich o próby okiełzania subkultur poprzez lokalizowanie ich ekspresji w czasie²⁷. Obok organizowania festiwali muzyki rockowej czy otwierania nowych klubów dla fanów rocka, starano się również wykorzystać miejscowe media (radio, telewizję, prasę). W ten sposób można było kontrolować szybko rozprzestrzeniający się żywioł kultury młodzieżowej, w dodatku bez uciekania się do bardziej radykalnych środków otwartej represji. Wszystkie te działania miały jednak drugą stronę. Państwowe nośniki informacji niechęcy przyczyniły się w dużym stopniu do wzmacniania pokoleniowej i grupowej tożsamości młodzieży, przekazując wzory zachowań właściwe kulturze młodzieżowej. Erupecja kultury młodzieżowej na początku lat 80., podsycana popularnością muzyki rockowej i atrakcyjnością nowych subkultur, powoli wytraciła swój impet. Popularne zespoły straciły znaczenie wzorotwórcze²⁸ na rzecz kultury masowej, dającej ludziom większy i łatwiejszy dostęp do wszelkiego rodzaju rozrywki. Jednak nadal dużą ekspansywnością charakteryzują się subkultury agresywne. Przede wszystkim można wymienić skinheadów, czerpiących poglądy z rasistowskich koncepcji modelu życia oraz, przejawiających od kilku lat wysoce niebezpieczną aktywność, szalikowców. W latach 80. rozwinął się również, niezależny od państwa, ruch kulturalny i polityczny²⁹. Lata te zapoczątk-

²⁵ Tamże, s. 51.

²⁶ M. Pęczak, *Mały słownik subkultur młodzieżowych...*, s. 13.

²⁷ Tamże, s. 103.

²⁸ Tamże, s. 105.

²⁹ M. Jędrzejewski, *Młodzież a subkultury...*, s. 29.

kowały niezwyklej rozwój twórczości muzycznej. Odbływały się koncerty i festiwale rockowego *undergroundu*, produkowano manifesty artystyczno-społeczne oraz tak zwane fanziny (czasopisma trzeciego obiegu).

Tym, co łączy lata 80. i 90. jest akceptujący stosunek młodzieży do idoli rockowych i tworzonych przez nią samą grup nieformalnych, często efemerycznych, mających charakter grup interwencyjnych (do załatwienia jakiegoś problemu, zorganizowania akcji, protestu itp.) Są to najczęściej grupy rówieśnicze, które wiąże wspólnota mieszkaniowa (osiedla wielkich miast)³⁰. W latach 90. rozwijał się proces pragmatyzacji świadomości³¹ polskiej młodzieży, zorientowanie na wygodne życie, wolne od trosk materialnych³². Wartością dla niej stał się tak zwany zdrowy styl życia: zgrabna sylwetka, dobra kondycja, zdolności koncentracji umysłu, to, co ma znaczenie w świecie biznesu³³.

Symptomy negatywnej subkultury młodzieżowej

Jak słusznie podkreślił J. Chałasiński, wrastanie młodzieży w dorosłe społeczeństwo (proces adolescencji) i wiążące się z tym procesem kształtowanie się jej osobowości ma często charakter konfliktowy, rodzi rozdzwienki między pragnieniami tych ludzi a oczekiwaniami społeczeństwa? Jeśli te rozdzwienki lokują się w tym, co nazywamy konfliktem pokoleń, zwykło uważać się taki stan za normalny³⁴. Warto zauważyć, że jest to okres (13/14-19/20 lat), w którym młodzież coraz bardziej uniezależnia się od domu rodzinnego, wychodząc tym samym spod jego wpływów wychowawczych.

Charakterystyczne dla tego okresu jest stopniowe przenoszenie się odniesienia z rodziny na grupę rówieśniczo-koleżeńską³⁵. W takiej sytuacji, a jest to normalne, rodzina powoli traci wpływ na zachowanie młodego człowieka na korzyść grupy rówieśniczo-koleżeńskiej. Jeżeli proces ten jest zbyt szybki i w dodatku powoduje uwikłanie się młodego

---

³⁰ Tamże, s. 30.

³¹ M. Ziółkowski, *Polacy: pragmatyzacja świadomości*, „Społeczeństwo Otwarte” 1995, nr 1.

³² Por. Raport CBOS, „Młodym być”, Warszawa 1993.

³³ M. Jędrzejewski, *Młodzież a subkultura...*, s. 32.

³⁴ J. Chałasiński, *Społeczeństwo i wychowanie*, Warszawa 1958, s. 38.

³⁵ S. Kawula, H. Machel, *Podkultury młodzieżowe w środowisku szkolnym i pozaszkolnym*, Toruń 2001, s. 13.

człowieka w grupę o podkulturze negatywnej, wtedy najprawdopodobniej mamy do czynienia z aspołecznym, może nawet antyspołecznym treningiem za pośrednictwem tej grupy³⁶.

Być może właśnie wtedy wyraźnie zarysowuje się proces nieprzystosowania, który w pewnych przypadkach charakteryzuje się nie tylko wzrastającym brakiem respektu dla niektórych istotnych norm obowiązujących ogół społeczeństwa, co nie tylko nie prowadzi do ich internalizacji, ale wręcz doprowadza do ich odrzucenia³⁷. M. Pęczak wskazuje, że w samej etymologii słowa podkultura zdaje się zawierać to, co niższe i co gorsze. Takim przykładem może być agresywne zachowanie się skinów, bijatki coraz młodszych kibiców na stadionach piłkarskich, wzajemna agresja różnych grup. W tym obszarze mieszczą się m.in. podkultury narkomańskie, alkoholowe i przestępcze³⁸. Szkoła zawsze była terenem rozmaitych działań uczniów, które trudno oceniać pozytywnie. Nie ma szkoły bez problemów wychowawczych. Problem zaczyna się wtedy, gdy młodzież szkolna zachowuje się wyraźnie antyspołecznie lub wręcz przestępczo. Dochodzi wtedy do jawnego ignorowania ogólnie obowiązujących standardów szkolnych³⁹. Od kilku lat na teren szkoły weszła podkultura kotów⁴⁰. Można zaobserwować symptomy przemocy i agresji wobec osób słabszych lub młodszych, które nie mają dość siły i umiejętności, by się temu przeciwstawić.

Niektórzy badacze używają pojęcia „zachowanie agresywne”, na ogół odnosząc je do czynów, w których celem agresora jest skrzywdzenie lub zniszczenie ofiary⁴¹. Znana też jest koncepcja uczenia się brutalności, przemocy, osvajania się z nimi i z innymi okropnościami i okrucieństwem za pomocą środków masowego przekazu, zwłaszcza kina i TV⁴². Inną cechą charakteryzującą niektóre negatywne podkultury młodzieżowe jest wandalizm, polegający na bezmyślnym lub celowym uszkodzaniu lub wręcz niszczeniu np. urządzeń użyteczności publicznej – wybijaniu szyb w gablotach informacyjnych, zrywaniu rozkładów

---

³⁶ Tamże.

³⁷ A. Makowski, *Niedostosowanie społeczne młodzieży i jej resocjalizacja*, Warszawa 1994, s. 19.

³⁸ M. Pęczak, *Mały słownik subkultur młodzieżowych...*, Warszawa 1992, s. 105.

³⁹ S. Kawula, H. Machel, *Podkultury młodzieżowe...*, s. 14.

⁴⁰ Tamże, s. 15.

⁴¹ *Socjalizacja a agresja*, red. A. Frączek, H. Zumkley, Warszawa 1993, s. 205.

⁴² P.G. Zimbardo, L.F. Ruch, *Psychologia i życie*, przekł. E. Czerniawska i in., Warszawa 1994, s. 591-592.

jazdy, łamaniu ławek w parku, niszczeniu urządzeń sanitarnych na terenie szkoły⁴³. Zimbaro i Ruch wymieniają aż sześć odmian wandalizmu:

- zbiorczy,
- taktyczny,
- ideologiczny,
- mściwy,
- zabawowy,
- złośliwy.

Podkultury negatywne można wyodrębnić na podstawie pewnych symptomów. Należą do nich m.in. słownictwo, symbole, sposób ubierania się, sposób uczesania, tendencje do zachowania zbiorowego. Negatywne podkultury młodzieżowe wyrastają na określonej glebie społecznej. Jak się zdaje, nie tylko ze względu na transformację ustrojową będziemy o nich słyszeli coraz częściej, przyczyniają się do tego te czynniki, które warunkują istnienie różnych form patologii społecznej? A to m.in.

- nadmierne zagęszczenie ludności w niektórych skupiskach społecznych i wzrost anonimowości,
- negatywne skutki tzw. demokratyzacji rodziny, prowadzące do obniżenia albo zaniku jej funkcji socjalizującej,
- wzrost rywalizacji ekonomicznej, którego skutkiem jest tworzenie się rywalizującego społeczeństwa,
- dehumanizacja stosunków między ludźmi.

W artykule starałem się scharakteryzować najważniejsze subkultury młodzieżowe, działające w naszym kraju. O części z nich możemy mówić w czasie przeszłym (mam tu na myśli git-ludzi, bikiniarzy), inne okres największej aktywności mają już za sobą (np. hipisi, punki, sataniści), ważnym jednak elementem jest pojawienie się kolejnych nowych subkultur młodzieżowych (tj. technomanów, hakerów, dresiarzy czy blockersów).

Charakterystyka alternatywnych stylów życia młodzieży

Akcentowanie swojego istnienia poprzez bunt, burzenie zastanego porządku, przeciwstawianie się dorosłym i reprezentowanym przez nich systemom wartości, uzewnętrznianie swoich poglądów i postaw niezgodnie z ogólnie przyjętymi normami społecznymi, to tylko niektóre

---

⁴³ Tamże, s. 591.

symptomy wejścia w tzw. okres buntu. Młodzież czuje swoją siłę, podkreśla swą odrębność, szuka dla siebie miejsca w społeczeństwie, chce tworzyć coś własnego. Warto zaznaczyć, że zachowania te obejmują znaczną grupę społeczną – młodzież w wieku 14-19 lat w sposób istotny wpływa na zmiany i kształt rzeczywistości. To młodzież przyczynia się do wzrostu poziomu tolerancji społeczeństwa, wprowadza innowacyjne wątki w życie społeczne, współtworzy społeczeństwo obywatelskie i demokratyczne, wnosi nowe elementy w polską kulturę. Powstawanie subkultur młodzieżowych jest w dużej mierze uzależnione od szans i możliwości zaspokajania potrzeb młodzieży, a tym samym od stabilnej sytuacji politycznej i gospodarczej kraju. Zatem sytuacja ta *zmusza* wrażliwą i bardziej inteligentną młodzież do walki o prawa polityczne i ekonomiczne, o prawo godnego życia dla ludzi. Młodzież wyraża spontaniczny bunt przeciw dewastacji naturalnego środowiska i przeciw bezmyślnemu i niejednokrotnie okrutnemu wykorzystywaniu zwierząt przez „czyniącego sobie ziemię poddaną” człowieka. Bardzo często przeciw ten przybiera formy wycofania się ze społeczeństwa, swoistej ucieczki w zamknięte środowiska subkulturowe, gwarantujące akceptację dla niepodporządkowania się normom społecznym. Grupy młodzieżowe dają same sobie wsparcie, są specyficzną wartością. Nie należy zapominać, że jedną z głównych potrzeb w okresie dojrzewania jest kontakt z rówieśnikami. Młodzi ludzie zaczynają poszukiwać potwierdzenia pewnych wartości poza domem rodzinnym. Szukają atrakcyjnego i dostarczającego wrażeń środowiska zastępczego. Zjawisko to nasila się szczególnie w przypadku młodzieży pochodzącej z rodzin dysfunkcyjnych. Wydaje się jednak, że obecnie, w okresie przemian systemowych, prawie każda rodzina funkcjonuje w specyficzny sposób. Polskie rodziny są zagrożone z jednej strony brakiem środków finansowych wystarczających na godziwe życie i to dotyczy coraz większej grupy, z drugiej strony pogonią za pieniądzem, a jedna i druga sytuacja wiąże się z nieobecnością rodziców w domu, napięciem psychicznym, zmęczeniem, stresem i frustracją obecną w tych rodzinach. Czy zatem funkcjonujące w społeczeństwie popularne stwierdzenie, iż subkultura to zbiorowisko narkomanów, alkoholików i nierobów jest prawidłowe!? W Polsce występują różne subkultury, które przyjmują różne kształty. Jednak coraz częściej można zauważyć zjawisko przejmowania tylko niektórych elementów subkultur zachodnich. Jest to zjawisko zupełnie prawidłowe, gdyż subkultury te wyrastają na zupełnie innym podłożu i walczą z inną sytuacją społeczną. Zdarza się, że elementy różnych subkultur są mieszane i trudno wtedy określić przynależność. Ponadto przedmioty charakte-

rytyczne dla określonych grup są dostępne na bazarach i w sklepach. Dlatego wygląd zewnętrzny niekoniecznie musi świadczyć o przynależności do określonej subkultury.

Podam teraz kilka przykładów funkcjonowania alternatywnych ruchów, subkultur.

Ruch New Age

„Stajemy w obliczu nowej rzeczywistości. Jesteśmy świadkami tworzenia się nowych ruchów społecznych opartych na nowym myśleniu. Kultura Zachodu przestaje pełnić monopolistyczną rolę w życiu jednostek i grup, nakładają się na nią elementy kultury Wschodu, nowe formy religijności. Zmiany idą w kierunku przeobrażenia nauki i kultury, racjonalność – dotychczasowa cecha jednej i drugiej, ustępuje miejsca szeroko pojętej duchowości. New Age, określane jako: «ruch społeczny», «ruch parareligijny», «nowe myślenie», «światopogląd», «nowa religia», «filozofia życia» czy «nowa duchowość», jest faktem, który zaistniał, trwa i rozwija się, poszerza swój zasięg na różne kręgi społeczne»⁴⁴.

Badacze zjawiska New Age mają pewną trudność z jego zdefiniowaniem, mimo ogromu badań i zainteresowania ze strony wielu różnych autorów, myślicieli, publicystów. W literaturze przedmiotu możemy znaleźć następujące próby uściślenia dość skomplikowanego pojęcia, jakim jest New Age⁴⁵. „Nie jest religią... filozofią... nauką. Jest mgławicą, która zawiera ezoteryzm i okultyzm, coś z myśli mitycznej i magicznej na temat tajemnic życia oraz szczyptę chrześcijaństwa, a to wszystko zmieszane z ideami wywodzącymi się z astrofizyki»⁴⁶ – taką interpretację przyjął G. Danneels.

R. Ludwikowski pisze: „Nowa Era jest próbą spojrzenia w tajemnicę współczesnego życia z perspektywy nowej filozofii, będącej kombinacją wątków starohinduskich, buddyjskich, egipskich, ze współczesnymi nurtami okultystycznymi i teoriami kosmogenicznymi, [...] zawiera w sobie większość tępionych od wieków elementów herezji: niewiarę w istnienie Szatana, odrzucenie podstawowych dogmatów o wszechmocy i dobroci Boga – Stwórcy, podkopanie logiki boskich decyzji poprzez zaprzeczenie sensu grzechu pierwotnego i istnienia obiektywnego zła»⁴⁷.

⁴⁴ W. Poznańska, *Pedagogika alternatywna New Age. Propozycje pedagogicznej koncepcji osobowości i wychowania*, Toruń 1998, s. 5.

⁴⁵ Por. tamże, s. 9.

⁴⁶ Tamże, s. 9.

⁴⁷ Tamże, s. 9.

„Ruch New Age jest negatywną reakcją na dominację technologii i instrumentalne traktowanie człowieka. Przeciwwstawia się jednocześnie współczesnemu pragmatyzmowi i wierze w cywilizacyjny postęp, proponując w zamian zwrócenie się ku mistyce i kultywowaniu idei kosmicznej harmonii. New Age podważa wartość tradycyjnego humanizmu oraz koncepcji religijnych, które przyznają człowiekowi panowanie nad światem. Jest kontrpropozycją wobec oficjalnie działających kościołów, instytucji naukowych i wychowawczych. Ruch New Age odwraca się od tradycji judochrześcijańskiej i całej spuścizny racjonalizmu, afirmując religie i filozofie orientalne (np. buddyzm, zen, krysznaityzm) oraz intuicję jako najważniejszy sposób poznawania rzeczywistości. Najważniejsze jest przekonanie o jednakowej wartości wszystkich kultur. Ideologia New Age jest konglomeratem wielu koncepcji filozoficznych, religijnych i naukowych”⁴⁸.

Badacze ruchu New Age Joanna Jarzębińska-Szczebiot i Marek Szczebiot określają go jako „próbę stworzenia nowego holistycznego oglądu świata. [...] Filozofia Nowej Ery stanowi swoistą kompilację starych okultystycznych religii Babilonu, hinduizmu, buddyzmu, różnego rodzaju mitów, trendów myślowych obecnych w kulturze ludzkiej od jej początków. Sama zaś duchowość jest poszukiwaniem wewnętrznej harmonii i jedności z całym kosmosem. Człowiek ma odkryć, że jest ściśle powiązany z Uniwersalną Mocą czy Energią, która jest święta i stanowi źródło wszelakiego życia. To doświadczenie jedności ma uzdrowić człowieka z wszelkiej niedoskonałości czy ograniczoności. Doskonałość zaś pojmowana jest jako doprowadzenie do pełni własnego «ja», zgodnie z systemem wartości, które człowiek sam sobie stworzy”⁴⁹.

Wanda Poznańska przyjmuje definicję Jerzego Prokupiuka ze względu na wyczerpującą charakterystykę zjawiska: „Ruch Nowej Ery to ruch umysłowy i społeczny, inspirowany praktyką i ideami ezoteryki (gnozy, mistyki, magii), będącej rodzajem wszystkich religii świata i zmierzający do radykalnej, choć ewolucyjnej, transformacji człowieka (jako istoty duchowej, psychicznej i fizycznej) w jego aspekcie tyle jednostkowym, co społecznym oraz przemiany jego kultury i cywilizacji; transformacja ta i przemiana pojmowane są tu jako etap kosmicznego procesu wyzwolenia, względnie zbawiania człowieka w jego drodze do Bóstwa”⁵⁰.

⁴⁸ New Age, <http://www.racionalista.pl/kk.php/d,55>.

⁴⁹ J. Jarzębińska-Szczebiot, M. Szczebiot, *New Age – utopia XXI wieku*, http://www.opoka.pl/viara/sekty/new_age_21.html.

⁵⁰ W. Poznańska, *Pedagogika alternatywna...*, s. 13.

Za datę powstania ruchu New Age uważa się rok 1960, co związane jest z wydaniem książki A. Bailey *Powrót do Chrystusa*. Data ta ma również związek z okresem kontrkultury młodzieżowej w Stanach Zjednoczonych, kiedy wielu młodych ludzi, rozczarowanych dotychczasowym życiem, szukało alternatywy i znalazło ją we wschodnich religiach⁵¹. W niezwykle szybkim tempie Nowa Era przeniknęła do Europy, proponując jej swoją mistykę, gnozę, magię, swoisty proces wyzwolenia, względnie zbawienie człowieka w jego drodze do stawania się Bóstwem. Badacze ruchu rozpowszechnianie go ściśle wiążą z rozwojem mass mediów. Radio i telewizor kształtują bowiem postawy emocjonalne, wpływają na nastawienie człowieka do rzeczywistości. Mass media sprawiły, że człowiek odszedł od skrajnego determinizmu, stając się baczny obserwator od otaczającej go rzeczywistości. Szukając coraz to nowszych doznań, za pośrednictwem mass mediów dociera do nieznanych kultur, uwalnia się od uznanych autorytetów i zmienia podejście do dotychczasowych paradygmatów w nauce.

Powstanie i szybki rozwój New Age zawdzięcza również ucieczce w indywidualność. Nowa zunifikowana kultura wyeksponowała ważność jednostki, broniąc jej prywatności i podmiotowości oraz indywidualności. Stworzyła małe wspólnoty o charakterze charyzmatycznym, w których pochwała się indywidualizm i samorealizację. Człowiek może odnaleźć w nowych orientalnych religiach odpowiedź na egzystencjalne pytania, a dzięki różnym przewodnikom i nauczycielom duchowym otrzymać receptę na życie⁵².

Burzliwe lata sześćdziesiąte stworzyły swoiste podłoże do rozwoju ruchu. Ówczesny bunt młodzieżowy, zwłaszcza w kwestiach politycznych, cywilizacyjnych dał początek ruchom nazywanym fermentem społecznym, kontrkulturą czy kontestacją. Bunt młodzieży przeciwko światu dorosłych niewątpliwie wpłynął na wiele systemów społecznych. Młode pokolenie wyrażało swój protest przeciwko wojnie, nierówności rasowej, systemom politycznym, domagało się równości i wolności. Zapotrzebowanie na nowe wizje świata stworzyło grunt pod rozwój ruchu New Age⁵³.

Wzrost popularności religii orientalnych miał również wpływ na rozkwit tego ruchu. Niewątpliwie religia obok nauki ma największy wpływ na to, w jaki sposób człowiek myśli i postrzega rzeczywistość. Przybycie nauczycieli i przewodników z Dalekiego Wschodu sprzyjało

---

⁵¹ Por. J. Jarzebińska-Szczebiot, M. Szczebiot, *New Age – utopia XXI wieku...*

⁵² Por. W. Poznańska, *Pedagogika alternatywna...*, s. 14.

⁵³ Por. tamże, s. 17.

rozwojowi religijności „kosmicznej” hipisów i zgodnie ze starą tybetańską przepowiednią buddyzm rozprzestrzenił się na cały świat. Zainteresowanie orientalnymi religiami wiąże się z szukaniem nowych form realizacji siebie, zaczęto zatem szukać nowych technik rozwijających wyobraźnię. Chrześcijaństwo odbierane jako walka dobra ze złem, rozdarcie między pokusami ciała a życiem duchowym, zostało wyparte przez nieznaną dotychczas magię Wschodu. Panujący kryzys autorytetów wspomógł rozwój orientalnej religii.⁵⁴ Główne elementy stanowiące ideologię ruchu New Age, to: astrologia, filozofia Wschodu, nowa kosmologia i nowa psychologia.

Hipisowski styl życia

Ruch hipisowski to jedna z najbardziej znanych subkultur, choć w dzisiejszych czasach wydaje się już obumarła. Czas jej świetności przeminął, a dzisiejsza młodzież okazjonalnie, podczas festiwalów rockowych, staje się hipisami. Ze względu na bogatą tradycję i fakt, że wiele innych grup alternatywnych swoje korzenie wywodzi z tej subkultury, ruch ten zostanie pokrótce opisany.

Ruch hipisowski wywodzi się ze Stanów Zjednoczonych i powstał w połowie lat 60. Ściśle wiąże się z buntem młodego pokolenia przeciwko wojnom, nierówności społecznej i rasizmowi. Bunt ten niewątpliwie wypływał z kryzysu kultury amerykańskiej, młodzież nie akceptowała prymatu państwa nad jednostką, stosunków społecznych opartych na rywalizacji. Konflikt między pokoleniami zaostrzył się w trakcie prowadzenia działań wojennych w Wietnamie. Młode, gniewne pokolenie doprowadziło do wielu zamieszek na uniwersytetach, manifestując swój protest przeciwko wojnie. Festiwal z roku 1969 w Woodstock stał się symbolem jedności młodzieży i wiary w swoją moc i siłę⁵⁵.

Za pierwszą komunę hipisowską uważa się grupę *Strawberry Fields*, założoną przez legendarnego guru Gridleya Wrighta. Słowo „hip” określało człowieka, który charakteryzował się radością życia, pogodą ducha, pozytywnym i pełnym miłości nastawieniem do drugiego człowieka, nie były mu też obce doznania zmysłowe. Przeprowadzone badania wykazały, że pierwszymi uczestnikami ruchu byli ludzie dobrze wykształceni i dobrze sytuowani. Młodzi lekarze, prawnicy, naukowcy świadomie zrezygnowali z wygodnego życia i zamieszkali w komunach, które wywoływały sprzeciw w społeczeństwie.

⁵⁴ Por. tamże, s. 18.

⁵⁵ Por. P. Piotrowski, *Subkultury młodzieżowe...*, s. 59.

Wolność była punktem odniesienia filozofii hipisów. Filozofia ta nie została nigdy do końca wyartykułowana w formie dokumentu, a liczne dzieła stanowią swoistą interpretację samych założeń. Wpływ jej na świadomość młodego człowieka stanowi nadal otwarty problem. Przyjmuje się jedynie, że ma ogromny wpływ na postawy kontestacyjne młodzieży, nie tylko USA ale i całej Europy, w tym Polski⁵⁶.

„Do najistotniejszych cech ruchu hipisowskiego należały:

- a) pacyfistyczny charakter. Sprzeciw wobec dyskryminacji, przemocy i agresji;
- b) podkreślanie znaczenia osobistej wolności;
- c) eksperymentowanie z narkotykami;
- d) fascynacja kulturą, filozofią i religiami Wschodu;
- e) proekologiczne nastawienie;
- f) docenianie roli twórczości w życiu człowieka”⁵⁷.

Hipisów charakteryzował strój, który odgrywał przede wszystkim rolę funkcjonalną. Prosty i niedrogi, a zarazem zmysłowy, wskazywał na pokrewieństwo z naturą. Ten ubiór wyrażał wolność, a także jednolitą osobowość (w odróżnieniu od stroju starszego pokolenia, jedno ubranie nosiło się wszędzie, co symbolizowało bycie sobą w każdej sytuacji); nie ukazywał różnic bogactwa czy statusu. Wreszcie wyrażał wspólnotę pewnych postaw i wartości. Długie włosy, znak buntu, bycia poza społeczeństwem, dopełniały strój, który składał się zazwyczaj z kolorowych kwiecistych bluzek, często z rozszerzonymi rękawami, zniszczonych i podartych jeansów z szerokimi nogawkami – dzwonów, u kobiet bluzki łączyły się z długimi, barwnymi spódnicami. Nieodłącznym atrybutem były tanie ozdoby – drewniane i plastikowe koraliki, pacyfki, apaszki i opaski na głowach. Grupa tak ubranych ludzi sprawiała wrażenie niezwykle barwnej i beztroskiej. Rezygnując z wykreowanych przez modę i nakazanych przez konwencję społeczną uniformów, zdawali się niezależni i wolni.

Głównym środkiem wyrazu hipisów była muzyka – blues, *rock and roll*, muzyka ludowa. Wyszła ona na ulicę, co było nowością, a dodatkowo jako pierwsza zastosowała instrumenty elektryczne i wzmacniacze elektroniczne, przez co stała się głośnie i przenikliwa, docierając do szerszej rzeszy odbiorców. Kontakt słuchaczy z muzykami zacieśnił się, zespoły tworzyły we własnym stylu w myśl hasła: „Jesteśmy muzyką, którą gramy, muzyka jest naszą filozofią, religią, mową, bronią i polityką”. Muzyczne zloty stanowiły afirmację spontanicznego stylu życia.

⁵⁶ Por. M. Jędrzejewski, *Młodzież a subkultury...*, s. 145.

⁵⁷ P. Piotrowski, *Subkultury młodzieżowe...*, s. 60.

Najsłynniejszym z nich stał się festiwal w Woodstock w 1969 roku. Do małej farmy niedaleko Nowego Jorku przybyło ponad pół miliona miłośników nowej muzyki.

Skaterzy

Skaterzy to subkultura wywodząca się ze Stanów Zjednoczonych i krajów Zachodniej Europy, jej pojawienie wiąże się ze sportem *skateboarding* (jazda na rolkach i deskorolce), który pojawił się w latach 70. W ciągu paru lat aktywność zabawowo-sportowa stała się modna i przerodziła się w nieformalną grupę o charakterze subkulturowym. *Skatboarding* dla członków grupy nie jest tylko przyjemnością – jest częścią ich stylu życia. Młodzież tej grupy charakteryzuje się spontanicznością i podkreśleniem swojej niezależności poprzez specyficzny styl ubierania. Młodzi noszą czapki baseballówki lub chustki bandanki, obszerne bluzy z kapturami, luźne podkoszulki, spodnie szerokie o obniżonym kroku, mogą być z licznymi kieszeniami oraz specjalne buty i okulary. Moda na bycie skaterem szybko się rozprzestrzeniła, niemalże w każdym mieście jest młodzież, która spotyka się w centrum miasta (np. rynek, deptak, plac) i popisuje się swoimi umiejętnościami jazdy na rolkach czy desce. Sympatycy subkultury mogą zmierzyć swoje siły i umiejętności podczas zawodów sportowych⁵⁸.

Technomani

Subkultura ta nazwę swoją przyjmuje od muzyki techno, którą jest inspirowana. Styl ten oparty jest na jednostajnym, monotonnym, z dużą ilością basów rytmie, wprowadzającym w taneczny trans. Muzykę tę tworzą tzw. didżeje podczas imprez dyskotekowych, zwanych techno party, komponuje się ją za pomocą komputera, miksera, syntezatorów, gramofonów i płyt winylowych. Subkultura ta powstała pod koniec lat 80. w USA i Wielkiej Brytanii, w Polsce pojawiła się w połowie lat 90. Uczestnicy ruchu, określanego jako technomani, nie tylko fascynują się muzyką, ale również tańcem (w błysku stroboskopów każdy tańczy indywidualnie). Technomani charakteryzują się futurystycznymi strojami, obowiązkowo zakładają je na techno party, najczęściej ubrania wykonane są z plastiku lub sztucznych, jaskrawych tkanin. Strój dopełniają okulary (kolorowe szkła i niecodzienny wygląd), odbłaskowe dodatki (lasery), gwizdki, białe rękawiczki. Fryzura i makijaż są bardzo ekstra-

---

⁵⁸ Por. P. Piotrowski, *Subkultury młodzieżowe...*, s. 86.

waganckie i wymyślne. Image ma na celu podkreślenie indywidualności członków i buntu przeciwko monotonii dnia codziennego. Rytmiczny taniec wprowadza w pewien trans, dzięki któremu młodzi ludzie uciekają od rzeczywistości, odreagowują stres i swoje problemy. Przeżywają swoiste wyzwolenie i doznają odmiennych stanów świadomości. Imprezy techno gromadzą niekiedy miliony zwolenników tej muzyki, techno party, mogące nawet trwać nieustannie cały dzień i noc, organizowane są w całej Europie (największa Love Parade w Berlinie). W Polsce parada techno organizowana jest w Łodzi, jednak w ubiegłym roku na skutek protestów przeciwników imprezę odwołano. Sprzeciw ten wpływa z niecenzuralnych zachowań młodych ludzi, bywa, że zachowania te są wyuzdane, a ubiór bardzo skąpy. Imprezy te są bardzo wyczerpujące dla młodych ludzi, dlatego bardzo często sięgają oni po doping, począwszy od napoi energetycznych a skończywszy na narkotykach. Do najbardziej popularnych psychostymulatorów należą: amfetamina i ekstazy oraz substancje o działaniu halucogennym – LSD lub marihuana⁵⁹.

Ruch Światło-Życie

Ciekawym przykładem współczesnego ruchu jest Ruch Światło-Życie, zwany również ruchem oazowym. Jest to przykład fascynującej wspólnoty, łączącej młodzież w duchu religijnej więzi i charakterystycznej atmosfery. Oaza tworzy specyficzny rodzaj subkultury młodzieżowej. Jest jednym z ruchów odnowy Kościoła według nauczania Soboru Watykańskiego II. Gromadzi ludzi różnego wieku i powołania: młodzież, dzieci, dorosłych, jak też kapłanów, zakonników, zakonnice, członków instytutów świeckich oraz rodziny. Poprzez odpowiednią dla każdej z tych grup formację Ruch Światło-Życie wychowuje dojrzałych chrześcijan i służy odnowie Kościoła przez przekształcanie parafii we wspólnoty wspólnot. Znakiem Ruchu Światło-Życie jest starochrześcijański symbol *fos-dzoe* (gr. światło, życie splecione literą omega, tworzące krzyż).

Cel Ruchu Światło-Życie jest osiągany poprzez realizację programu formacyjnego. Każdy uczestnik ruchu po ewangelizacji, prowadzącej do przyjęcia Jezusa Chrystusa jako swego Pana i Zbawiciela, uczestniczy w formacji w grupie uczniów a następnie we wspólnocie diakonijnej, podejmując konkretną służbę (diakonię) w Kościele i świecie. Ewangelizacja – katechumenat – diakonia, to trzy etapy drogi formacyjnej Ruchu Światło-Życie na wszystkich poziomach formacji. Struktura ruchu jest

---

⁵⁹ Por. P. Piotrowski, *Subkultury młodzieżowe...*, s. 86 i nast.

zgodna ze strukturą Kościoła. Małe grupy, do których należą uczestnicy ruchu, zasadniczo tworzą jego wspólnotę w parafii. Wspólnoty ruchu utrzymują ze sobą łączność spotykając się na Dniach Wspólnoty. Odpowiedzialność za całość ruchu spoczywa na Moderatorze Generalnym Ruchu Światło-Życie. Na szczeblu kraju, diecezji i parafii odpowiedzialni są moderatorzy krajowi, diecezjalni i parafialni.

Początki historii ruchu sięgają pierwszej oazy, która odbyła się w roku 1954. Ruch Światło-Życie rozwinął się z oaz – rekolekcji zamkniętych prowadzonych metodą przeżyciową. Przed rokiem 1976 ruch ten był znany pod nazwą „Ruch oazowy”, „Ruch Żywego Kościoła”. Ruch ten nie został stworzony w Polsce, lecz swoimi korzeniami i źródłem inspiracji jest związany z Włochami, gdzie założony był przez jezuitę o. Virginio Rotondi. Twórcą oazy w kraju i pierwszym moderatorem był ks. Franciszek Blachnicki. To właśnie jemu udało się pozyskać do swej inicjatywy kilkutysięczne rzesze młodzieży. Dzięki niemu ruch ten powstał i rozwinął się do tak potężnych rozmiarów. Wypracował wiele form duszpasterstwa turystyczno-wczasowego, organizując grupy kolonijne w atrakcyjnych miejscach⁶⁰.

W artykule zostały wyróżnione najbardziej oczywiste przyczyny powstawania subkultur. W sensie psychologicznym były to potrzeby emocjonalno-duchowe młodzieży, które nie zostały zaspokojone przez rodzinę, szkołę czy organizacje młodzieżowe. W sensie socjologiczno-filozoficznym była to niczym nie zapełniona próżnia aksjologiczna oraz uwarunkowania społeczne i niemożność identyfikacji (upadek autorytetów, prawa).

Droga do dorosłości okazuje się długa i trudna, toteż nie wszyscy ludzie potrafią brać odpowiedzialność za siebie i dokonywać właściwych wyborów. Zatem dorośli winni wspomagać młodzież w rozwoju, starać się wskazywać drogi radzenia sobie z zagrożeniem. Zatem dom rodzinny powinien być podstawowym środowiskiem, w którym należy prowadzić działania zapobiegające zachowaniom autodestrukcyjnym.

Present youth subcultures and their role in the culture

The phenomenon of youth subcultures got more and more popular in last years. Their existence has a positive and negative meaning. Young people get in touch with new social phenomena through participation in subcultures. So youth subcultures are the special competition for the educational activity in these days.

---

⁶⁰ Por. M. Jędrzejewski, *Młodzież a subkultura...*, s. 128.

The aim of the article is the presentation of problems connected with present youth subcultures or alternative life styles. The article shows the problems of the threats which subcultures can carry for the life of the youth. Forming subcultures depend on satisfaction of the young generation's needs, and also from the political and economic situation of the country. The bad situation forces the sensitive youth to fight about political, economic rights, about rights to stately life. This protest becomes the escape in the closed subcultures environment guaranteeing the possibility of non-conformist social norms.

The article also represents several chosen youth movements with the support of the subject concerning literature.